

АНОТАЦІЯ

Ковальова-Гончарюк Л. О.   **Формування**   **інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки.** Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), спеціалізація – теорія і методика професійної освіти. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2021.

Сучасне музичне мистецтво висуває високі вимоги до рівня інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва. Музичні твори, створені видатними вітчизняними та зарубіжними композиторами минулого і сучасності, ставлять перед педагогом-виконавцем складні творчі завдання, які неможливо вирішувати, не володіючи ефективно діючим ігровим апаратом та інструментально-виконавською майстерністю.

Інструментальне виконавство є невід’ємним елементом педагогічної творчості педагога-музиканта. Надзвичайно важливе значення для майбутньої професійної діяльності інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва, з одного боку, і недостатня спрямованість на її формування в процесі професійної підготовки, з іншого, доводить необхідність цілеспрямованого дослідження цієї проблеми.

Аналіз вітчизняних і закордонних психологічних, педагогічних джерел засвідчив, що ступінь розроблення проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інструментально-виконавської діяльності не відповідає рівню її теоретичної і практичної значущості. Визначено потенційні можливості професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва щодо формування їхньої інструментально-виконавської майстерності.

У дослідженні визначено інструментально-виконавську майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва як динамічну, інтегративну характеристику, систему інструментально-виконавських знань, умінь і навичок, психічних процесів і якостей особистості, що забезпечує успішне виконання професійно-педагогічних завдань, зокрема, пов'язаних з інтерпретаторською творчістю, дає змогу фахівцям успішно формулювати професійні завдання на уроках музичного мистецтва, виходячи з ситуації, та успішно їх розв'язувати відповідно до цілей, які поставлені; це вияв студентами свого «Я» у інструментально-виконавській діяльності, що сприяє їхній самореалізації у музично-педагогічній діяльності. Водночас, вона є комплексом властивостей і якостей особистості, що забезпечує психологічну готовність до публічного виконання музичних творів й ефективність педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва в цілому, завдяки умінням втілити власні інтерпретаційні наміри, пізнати і розкрити учням зміст музики, відтворити музичні образи для школярів за допомогою різних засобів музичної виразності, здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз твору тощо.

У дисертаційному дослідженні розкрито структуру інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва як комплексної характеристики, визначено її компоненти: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, операційно-діяльнісний, емоційно-особистісний.

Мотиваційно-ціннісний компонент виражає зацікавленість студентів інструментально-виконавською діяльністю, їх спрямованість на виконавське самовдосконалення, мотивацію до розвитку інструментально-виконавської майстерності. Цей компонент представлений стійким інтересом до інструментально-виконавської діяльності; потребою в самовираженні в процесі професійної (інструментально-виконавської) діяльності; ціннісними орієнтаціями у сфері музичної педагогіки; здатністю усвідомлювати художню цінність музичних творів й глибоко розуміти їхній зміст.

Інформаційно-когнітивний компонент стосується опанування, накопичення і подальшого відтворення мистецьких й загальнопедагогічних знань, що виявляється: в загальній компетентності в галузі музичного мистецтва; музично-теоретичними знаннями; знаннями про зміст і засоби музично-педагогічної та інструментально-виконавської діяльності; знаннями шкільного репертуару й здатністю самостійно добирати музичні твори для уроків музичного мистецтва.

Операційно-діяльнісний компонент відображає технічні уміння і навички студентів (техніку гри на інструменті, навички слухового контролю, навички самостійної роботи у різних видах інструментальної діяльності: читанні з листа, акомпанементі, транспонуванні, ескізному опрацюванні творів тощо); здатність до художньо-образної інтерпретації змісту музичного твору; уміння здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз музичного твору; наявність досвіду інструментально-виконавської діяльності.

Емоційно-особистісний компонент включає емоційно-вольові якості; професійно важливі (музичний слух, пам'ять, відчуття ритму тощо) та особистісні якості (наполегливість, цілеспрямованість, ініціативність тощо); рефлексивно-оцінні вміння; здатність до самоаналізу й коригування.

Педагогічними умовами формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва визначено: розвиток спрямованості студентів на удосконалення власної інструментально-виконавської майстерності шляхом активізації самостійної діяльності в процесі роботи над художнім образом твору; набуття досвіду виконавської діяльності студентів в умовах організації контекстного навчання і концертно-виконавської діяльності в університеті; поєднання традиційних та інноваційних підходів в процесі послідовного, практично орієнтованого розвитку інтерпретаційних умінь; забезпечення в інструментальному класі діалогічного характеру навчальної взаємодії з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента.

Розроблена модель формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: цілового, теоретико-методологічного, змістово-процесуального, діагностувально-результативного.

Експериментальна перевірка основних положень дисертації здійснювалася шляхом впровадження методики реалізації педагогічних умов формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розроблена поетапна методика реалізації педагогічних умов формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва (організаційно-мотиваційний; практично-методичний; рефлексивно-оцінний етапи) комплексно відображає мету, завдання, принципи, форми й методи розвитку досліджуваної якості. На кожному з цих етапів здійснювалося послідовне впровадження обґрунтованих педагогічних умови формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив, що розроблені педагогічні умови формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва і методика їх реалізації забезпечують структурну перебудову всіх компонентів досліджуваної особистісної якості, що виявилось у загальній якісній та кількісній динаміці її сформованості.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки у педагогічному університеті (розвиток спрямованості студентів на удосконалення власної інструментально-виконавської майстерності шляхом активізації самостійної діяльності в процесі роботи над художнім образом

твору; набуття досвіду виконавської діяльності студентів в умовах організації контекстного навчання і концертно-виконавської діяльності в університеті; поєднання традиційних та інноваційних підходів в процесі послідовного практично орієнтованого розвитку інтерпретаційних умінь; забезпечення в інструментальному класі діалогічного характеру навчальної взаємодії з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента); розроблено методику реалізації педагогічних умов формування інструментально-виконавської майстерності (настановчо-рефлексивний, пошуково-творчий, професійно-орієнтований етапи); розроблено критерії (мотиваційна готовність, пізнавальна готовність, технологічна готовність, особистісно-рефлексивна готовність) та рівні (високий, середній, низький) інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва;

уточнено сутність поняття «інструментально-виконавська майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва» відповідно до проблеми дослідження;

подальшого розвитку набули діагностичні методики дослідження інструментально-виконавської майстерності студентів педагогічного університету.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні авторської методики реалізації педагогічних умов формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва, в укладанні авторського навчально-методичного посібника: «Інструментально-виконавська майстерність майбутніх педагогів-музикантів», розробленні методичних рекомендацій «Діагностика і розвиток інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва», які можуть бути використані з метою вдосконалення та підвищення ефективності формування інструментально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Сформульовані в дослідженні теоретичні положення та одержані експериментальні можна використовувати в освітньому процесі мистецьких факультетів закладів вищої освіти.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва; інструментально-виконавська майстерність; компоненти, критерії, рівні інструментально-виконавської майстерності; підготовка; педагогічні умови.